

Høgskolen i Hedmark

LUNA

Årsstudium i norsk – språkleg modul B og Norsk 2 – Våren 2011

Nynorsk:

Eksamen (5 timar)

12. mai 2011, kl. 09.00-14.00

Vel to av fire oppgåvedelar:

Oppgåvesettet består av fire delar (A, B, C, D) med spørsmål frå pensumet for språkmodulen for årsstudiet i norsk (modul B) og Norsk 2, slik det er spesifisert i studieplanen for desse studieeiningane. Du skal velje to delar og skrive eitt av svara dine på bokmål og det andre svaret på nynorsk. Du kan sjølv bestemme kva svar som skal vere på bokmål eller nynorsk.

Vekting:

Dei to oppgåvedelane du har valt, tel likt i vurderinga og ved karaktersettjninga. Karaktersettjninga følgjer ECTS-skalaen og den norske kvalitative beskrivinga av bokstavkarakterane.

Hjelpemiddel:

Det er ikkje høve til å bruke hjelpemiddel
(med mindre ein har søkt om å bruke ordliste/ordbok).

OPPGÅVEDEL A: Eldre språkhistorie

Ta utgangspunkt i brevet frå dronning Margrete til ektemannen Håkon VI (1370) og grei ut om viktige språkendingar frå gammalnorsk til moderne norsk.

*Idhir min aldrakæraste herra, helsar jak Margareta jnnerligha med gudh, kungør iak ider at jak ma væll gud late mik thet sama till ider spøria, vita skulin j thet min kære herra, at jak ok mine thiænara liidhum stora nøødh, vm mat oc dryk, swa at hwargæ iak ælla the fangom vara nøødthorfft. Oc thy bider iak ider min kære herra, at j finnin ther nokra vægha till at thet moge bættas, at the som med mik æra, ey skulu skylias vider mek fore hungers skuld ok bider iak ider at j scriuin till Væstfall at han mik moghe borgha thet sem iak kan honom tilsigia oc viderthorua, oc sighin honom at j vilin honom væll bytala thet sem han mik borghar. (...)
gudh vare med ider min kære herra.*

Diplomatarium Norvegicum I, 409.

OPPGÅVEDEL B: Nyare språkhistorie og målførekunnskap

Ta utgangspunkt i folkeviseteksten nedanfor (éin versjon av Bendik og Årolilja) og finn døme på såkalla "kløyvd infinitiv" og forklar fenomenet. Kommenter også på kva måte denne teksten kan seiast å vere svært "alderdommeleg", og diskuter nokre av ordformene innanfor ramma av norske målføre og standardmål, der du også tek stilling til kvar du eventuelt ville prøve å plassere teksten ut ifrå målmerke (aust, vest, sør eller nord i Noreg).

*Bendik ri åt Sølondo ville han skòda møy; han var kje lagje til att'e koma difor så laut han døy. Årolilja, kvi søve du så lengje
Han var kje i konungsgarde meir hell månar tvo, han vitja kongjens dotter med så stor elskog.*

Om dagjen ri Bendik i skogjen ut og veider den ville hjort, om notti vitjar han jomfruva med åst og elskogsord.

Inn kjem kongjens smådreng, seier han tidend ifrå: "Bendik trør gullbrautine foruta kongjens råd."

Det var kongjen av Sølondo, slær sin neve i bord: "Bendik skò inkje livet njote fyr alle bønir på jord!"

Utfyre kyrkjedygni der let han Bendik liv; i kyrkja fyre altaren, der sprakk hass vene viv.

Det voks opp av deires grefti dei fagre tvo liljebloomar: dei krøktes i hop ivi kyrkjesvoli - der stend dei kongjen til domar.

Ordforklaringar:

skòda – sjå på

lagje til – bestemt til

åst – kjærleik

gullbraut – gullveg

kyrkjedygni – kyrkjedøra

kyrkjesvoli – kyrkjesvala/-gangen

OPPGÅVEDEL C: Nyare språkhistorie og grannespråk

Ta utgangspunkt i følgjande tekst av Ivar Aasen (1836) og grei ut om språksituasjonen i Noreg på 1800-talet. Kommenter også kort nokre grunnleggjande forskjellar mellom dansk og norsk.

Det er ikke min Hensigt hermed at fremhæve nogen enkelt af vore Dialekter; nei, ingen saadan bør være Hovedsprog, men dette skulde være en Sammenligning af, et Grundlag for dem Alle. Til et saadant at fuldføre, skulde der gjøres Ordsamlinger for enhver af Landes større Provindser, med grammatikalske Oplysninger og bestemte Ordforklaringer. Til at forfatte disse, skulde Mænd, som ei blot troede at kunne, men og virkelig kunde Almuesproget, opmuntres. Disse Ordsamlinger skulde indsendes til et Selskab, oprettet af sprogkyndige Mænd, som skulle anstille Sammenligninger og gjøre Udvalg, og efterat saaledes Hovedsprog var bestemt, skulde dette Selskab udarbeide en fuldstændig norsk Ordbog, med tilsvarende Grammatik. Denne nye Sprogform skulde dog aldeles ikke paabydes eller paanødes; man skulde opmuntre til dens Brug, men ellers lade Enhver bruge det Nye eller det Gamle efter eget Godtbefindende.

Ivar Aasen 1836

OPPGÅVEDEL D: Målførekunnskap

Vedlegg: to målføreprøver (utdrag frå Helleland og Papazian (1981): *Norsk Talemål* og Bjørn Vigeland (1995): *Norske dialektar*).

Analyser og samanlikn dei to målføreprøvene ut ifrå språklege kjenneteikn.

Høgskolen i Hedmark

LUNA

Norsk årsstudium – språklig modul B og Norsk 2 – Våren 2011

Bokmål:

Eksamen (5 timer)

12. mai 2011, kl. 09.00-14.00

Velg to av fire oppgavedeler:

Oppgavesettet består av fire deler (A, B, C, D) med spørsmål frå pensumet for språkmodulen for årsstudiet i norsk (modul B) og Norsk 2, slik det er spesifisert i studieplanen for disse studieenheter. Du skal velge to deler og skrive ett av svare dine på bokmål og det andre svaret på nynorsk. Du kan selv bestemme hvilket svar som skal være på bokmål eller nynorsk.

Vekting:

De to oppgavedelene du har valgt, teller likt i vurderinga og ved karaktersettinga. Karaktersettinga følger ECTS-skalaen og den norske kvalitative beskrivinga av bokstavkarakterene.

Hjelpemiddel:

Det er ikke høve til å bruke hjelpemidler
(med mindre man har søkt om å bruke ordliste/ordbok).

OPPGAVEDEL A: Eldre språkhistorie

Ta utgangspunkt i brevet frå dronning Margrete til ektemannen Håkon VI (1370) og grei ut om viktige språkendringer frå gammalnorsk til moderne norsk.

*Idhir min aldrakæraste herra, helsar jak Margareta jnnerligha med gudh, kungør iak ider at jak ma væll gud late mik thet sama till ider spøria, vita skulin j thet min kære herra, at jak ok mine thiænara liidhum stora nøødh, vm mat oc dryk, swa at hwargæ iak ælla the fangom vara nøødthorfft. Oc thy bider iak ider min kære herra, at j finnin ther nokra vægha till at thet moge bættas, at the som med mik æra, ey skulu skylias vider mek fore hungers skuld ok bider iak ider at j scriuin till Væstfall at han mik moghe borgha thet sem iak kan honom tilsigia oc viderthorua, oc sighin honom at j vilin honom væll bytala thet sem han mik borghar. (...)
gudh vare med ider min kære herra.*

Diplomatarium Norvegicum I, 409.

OPPGAVEDEL B: Nyere språkhistorie og målførekunnskap

Ta utgangspunkt i folkeviseteksten nedenfor (én versjon av Bendik og Årolilja) og finn døme på såkalt "kløyvd infinitiv" og forklar fenomenet. Kommenter også på hvilken måte denne teksten kan sies å være svært "alderdommelig", og diskuter noen av ordformene innenfor ramma av norske målføre og standardmål, der du også tar stilling til hvor du eventuelt ville prøve å plassere teksten ut ifra målmerke (øst, vest, sør eller nord i Norge).

*Bendik ri åt Sølondo ville han skòda møy; han var kje lagje til att'e koma difor så laut han døy. Årolilja, kvi søve du så lengje
Han var kje i konungsgarde meir hell månar tvo, han vitja kongjens dotter med så stor elskog.*

Om dagjen ri Bendik i skogjen ut og veider den ville hjort, om notti vitjar han jomfruva med åst og elskogsord.

Inn kjem kongjens smådreng, seier han tidend ifrå: "Bendik trør gullbrautine foruta kongjens råd."

Det var kongjen av Sølondo, slær sin neve i bord: "Bendik skò inkje livet njote fyr alle bønir på jord!"

Utfyre kyrkjedygni der let han Bendik liv; i kyrkja fyre altaren, der sprakk hass vene viv.

Det voks opp av deires grefti dei fagre tvo liljebloomar: dei krøktes i hop ivi kyrkjesvoli - der stend dei kongjen til domar.

Ordforklaringer:

skòda – se på

lagje til – bestemt til

åst – kjærlighet

gullbraut – gullveg

kyrkjedygni – kirkedøra

kyrkjesvoli – kirkesvala/-gangen

OPPGAVEDEL C: Nyere språkhistorie og nabospråk

Ta utgangspunkt i følgende tekst av Ivar Aasen (1836) og grei ut om språksituasjonen i Norge på 1800-tallet. Kommenter også kort noen grunnleggende forskjeller mellom dansk og norsk.

Det er ikke min Hensigt hermed at fremhæve nogen enkelt af vore Dialekter; nei, ingen saadan bør være Hovedsprog, men dette skulde være en Sammenligning af, et Grundlag for dem Alle. Til et saadant at fuldføre, skulde der gjøres Ordsamlinger for enhver af Landes større Provindser, med grammatikalske Oplysninger og bestemte Ordforklaringer. Til at forfatte disse, skulde Mænd, som ei blot troede at kunne, men og virkelig kunde Almuesproget, opmuntres. Disse Ordsamlinger skulde indsendes til et Selskab, oprettet af sprogkyndige Mænd, som skulle anstille Sammenligninger og gjøre Udvalg, og efterat saaledes Hovedsprog var bestemt, skulde dette Selskab udarbeide en fuldstændig norsk Ordbog, med tilsvarende Grammatik. Denne nye Sprogform skulde dog aldeles ikkje paabydes eller paanødes; man skulde opmuntre til dens Brug, men ellers lade Enhver bruge det Nye eller det Gamle efter eget Godtbefindende.

Ivar Aasen 1836

OPPGAVEDEL D: Målførekunnskap

Vedlegg: to målføreprøver (utdrag fra Helleland og Papazian (1981): *Norsk Talemål* og Bjørn Vigeland (1995): *Norske dialektar*).

Analyser og sammenlikn de to målføreprøvene ut ifra språklige kjennetegn.

VEDLEGG – Oppg.del D: Målførekunnskap

5. HUSBYGGING

Dagfinn, 32 år, bygningsnikkar:

1 De fössta an må ha får å få lāv å byddja hus i
2 dag, de e et komunalt byddjeløyve, å an sötje
3 då byggningsråde på plass'n. Han senne då me
4 teiniar. E de då snakk åm et husbanjkhush, så
5 stille¹ husbanjken² sine krav, både te rommfår-
6 deliñ å størrels'n på huse. Då dette tjem³ te
7 byggningsråde, går de såm regel grett, å får å få
8 lån i husbanjken², så e de såm regel byddje-
9 firrma såm syte får å årrna dette. Når de jelle
10 finansierinjå, så tar banjken² på plass'n å får-
11 skotera låne, får de kan gå låññ ti, kannsje, før
12 svar frå husbanjken² blir jitt. Når dette e årrna,
13 så e de då å ta kontakkt me komune-insjenjören
14 på staen, å hann syte då får å få tåmmtå nive-
15 lerte å utstottjen. E de snakk åm ei fjelltåmmt,
16 så feddle jo dei åffta møtje dyrare ell ei tåmmt —
17 jortåmmt. D-e — sprenjnsarbeie å åffta dyrt.
18 Men med go masjiner så kan an kåmma frå de
19 nåkålonne te ein rimeleg pris.

Der e jo måññe hustypar å vellja i i dag, men
21 måññe gånñjer elle åffta e de såm regel tåmmtå
22 så bestemme huse. Ei skråtåmmt, kannsje, e
23 meir lagleg får — me inngånñ i tjeddlaren,
24 mens et hus på ei flate tåmmt eggna seg bere te
25 å ha inngånñ åppe. Et hus me inngånñ i tjellar¹
26 kan ein kannsje få nøtta nåko bere me å få
27 plasert såveromm, men då — når de jelle hus-
28 banjkhush — så vil dei då gå ne på kvadrat'n
29 av huse. Når de jelle fundamenterinjå — d-e
30 jo de fössta an må jera itte tåmmtå e utskåt'n
31 elle utgroven, å de må jerast sjikkelekt. E de
32 jortåmmt, så må jo dette vara på fråstfrie
33 gronn. Men når de jelle muriñ å denn tiññ, så
34 e de hellst møtje leka såm e brokkt nå, de jir
35 go isolasjon. Å onnda dette arrbeie så må såm
36 regel røyrlreddjar å elekktrikar kåmma inn itte

[...]

Merknader til målforma:

¹ Målføret helst /-ddl-/.

² Målføret helst /((hus)banntjen/.

³ Målføret vanleg /tjeme/.

Merknader til skrivemåten:

1. *sj*: /s/ føre /j/ har ein noko «tjukkk» uttale, som eit slag sje-lyd.

2. *tj*: /j/ etter /t/ er ustemt, som eit slag kje-lyd.

3. *r* er teikn for skarre-r.

Dialekttekst 1:

1 Da jeg begynte på Oslo lærerskole i høst, hadde vi
2 en presentasjonsrunde. Det var så mange
3 fine dialekter at jeg blei reint flau for å si at
4 jeg sjøl kom fra østkanten i Oslo! Jeg sa at jeg snakka
5 en ikke anerkjent dialekt, men da så jeg læreren
6 vrei seg; han trudde selvsagt at jeg ikke hadde
7 hørt om sosiolekter før. Sia har han forresten prata
8 mye om dette.

9 Er det noe rart at en blir forvirra! Da jeg gikk på
10 folkeskolen, hadde jeg ikke problemer med å prate.
11 Alle på den skolen jeg gikk på, snakka jo akkurat
12 som jeg, ja ikke lærerne, da. De snakka litt finere,
13 eller så hadde de dialekter. Det var ofte
14 vanskelig å forstå for oss ungene. Det hendte av og til
15 at en blei retta på, men det var nå helst når en brukte
16 slanguttrykk. Dem var det jo ikke så reint få av.
17 Slanguttrykka økte med alderen. I stilboka blei det
18 mye røde streker. Jeg husker at ei i klassen min
19 skreiv poteter med tre *t*-er. De problema hadde
20 ikke jeg. Dessuten var det jo obligatorisk for oss å
21 skrive *sola, gata, klokka* og så videre. De som brukte
22 *en*-endelse i disse orda, fikk rød strek.

23 På realskolen blei det verre. Ungene, eller ung-
24 dommene heter det vel, kom fra flere kanter av byen. Vi
25 blei stua sammen, til og med gutter og jenter i samme
26 klassen. Det var til å få vondt i magen av, altså. Jeg
27 som hadde gått i rein jenteklasse! Jentene og guttene
28 hadde nemlig hver sin skolegård også, der jeg gikk.
29 Nå begynte lærerne å rette på det vi sa. Jeg trur at
30 de snakka riksmål alle sammen.

31 Da jeg begynte å jobbe på kontor, skjønnte jeg at jeg
32 måtte bruke et mer kultivert språk. Alle rundt
33 meg var jo så fine når de prata. Her blei det
34 brukt former som jeg fikk røde streker for på skolen.
35 Det endte med at jeg sa minst mulig, eller prøvde
36 å gjera språket finere. Jeg hadde faktisk to språk
37 på den tida, ett på jobben, og ett på fritida. Dette sysemet
38 tok på meg ganske mye!

Forklaring:

L = "tjukkk L"